

49 χώρες

3.738 αθλητές

328 αθλήτριες

Η ΕΠΟΧΗ

Ο πλήρης εκφασισμός της δημόσιας ζωής στη Γερμανία επήλθε τον Σεπτέμβριο του 1935 με την ευκαιρία ενός συνεδρίου των ναζί στην ιερή πρωτεύουσά τους, Νυρεμβέργη. Εκεί, ανακοινώθηκε ότι του λοιπού το σύμβολο των ναζί, η σβάστικα, θα αντικαθιστούσε την εθνική σημαία της Γερμανίας. Εκεί, ανακοινώθηκαν και οι γνωστοί «Νόμοι της Νυρεμβέργης». Αφορούσαν τη γερμανική ιθαγένεια και την προστασία του γερμανικού αίματος και της γερμανικής τιμής. Και εξειδικεύονταν σε απαγόρευση της συμμετοχής των Εβραίων στην πολιτική ζωή της χώρας, απαγόρευση γάμου αλλά και οποιασδήποτε σεξουαλικής σχέσης ανάμεσα σε Εβραίους και μη Εβραίους Γερμανούς, ακόμα και απαγόρευση εισόδου των «γνησίων Γερμανίδων» σε σπίτια Εβραίων, εφόσον είχαν ηλικία κάτω των 45 χρόνων. Τον ίδιο μήνα, ανακοινώθηκε και η υποχρεωτική εξαγορά των επιχειρήσεων που ανήκαν σε Εβραίους.

Καθώς ξημέρωνε το 1936, ο Γιόζεφ Γκέμπελς ανακοίνωνε:

«Μπορούμε να ζήσουμε χωρίς ψωμί, όχι όμως και χωρίς κανόνια». Και γνωστοποιούσε πρόγραμμα «δημιουργίας αποικιών» που θα μπορούσαν να καλύψουν τις γερμανικές

ανάγκες σε πρώτες ύλες.

Στην Ελλάδα, το αποτυχημένο κίνημα των βενιζελικών το 1935 έδωσε την ευκαιρία στην ελληνική Δεξιά να απαλλάξει το στράτευμα από την πλειοψηφία των δημοκρατικών αξιωματικών. Και ο θάνατος του Ελευθέριου Βενιζέλου στις 18 Μαρτίου του 1936 την απάλλαξε από έναν μεγάλο πολιτικό αντίπαλο. Χωρίς να συναντήσει ουσιαστική αντίδραση, το πραξικόπημα της 4^{ης} Αυγούστου (1936) από τον Ιωάννη Μεταξά σταθεροποιήθηκε.

Στη Βουλγαρία, τη νύχτα της 18^{ης} προς τη 19^η Μαΐου του 1934, η φασιστική οργάνωση Σβένα κατέλαβε την εξουσία έχοντας επικεφαλής τον συνταγματάρχη Γεοργίεφ. Ο βασιλιάς Βόρις δέχτηκε να σχηματίσει κυβέρνηση η Σβένα και να κυβερνά με Βασιλικά Διατάγματα. Κόμματα και Βουλή διαλύθηκαν, η ελευθερία του Τύπου καταργήθηκε, οι δημόσιες συναθροίσεις απαγορεύτηκαν και οι φυλακές γέμισαν αντιφρονούντες. Οι βασιλοχουντικές κυβερνήσεις άρχισαν να διαδέχονται η μια την άλλη.

Στη γειτονική Γιουγκοσλαβία, η πάλη ανάμεσα στον φασισμό και τη δημοκρατία ήταν σφοδρή όσο και η διαμάχη ανάμεσα στους Σέρβους και τους λαούς των «νέων περιοχών» όπου αιχμή του δόρατος εμφανίζονταν οι Κροάτες.

Μονάδες του ισπανικού στρατού υπό τον στρατηγό Φρανσίσκο Φράνκο στασίασαν στις 18 Ιουλίου στη Βόρεια Αφρική και στη Βαρκελώνη και ξεκίνησαν ταχύτατη προέλαση με σκοπό να ανατρέψουν την νόμιμη δημοκρατική κυβέρνηση. Στο Μπούργκος, οι στασιαστές δημιούργησαν κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον στρατηγό Καμπανέλας, ενώ δυνάμεις της χιτλερικής Γερμανίας έσπευδαν να τους βοηθήσουν.

Στη Μόσχα κι έπειτα από παρωδία δίκης, εκτελέστηκαν στις 24 Αυγούστου ως τροτσκιστές, τα μέλη της ιστορικής ηγεσίας του κομμουνιστικού κόμματος, Γκριγκόρι Ζινόβιεφ, Λεβ Καμένεφ και άλλοι τέσσερις. Ο Ιωσήφ Στάλιν είχε απαλλαγεί από την παλιά φρουρά των «καθαρών».

Στα τέλη του χρόνου, ο φασιστικός άξονας Βερολίνου – Ρώμης – Τόκιο ήταν γεγονός.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Δέκα πόλεις διεκδίκησαν τους Ολυμπιακούς του 1936. Οι τέσσερις ήταν γερμανικές. Απέναντι στις Βαρκελώνη, Αλεξάνδρεια, Μπουένος Άιρες, Δουβλίνο, Ελσίνκι και Ρώμη

οι Γερμανοί αντέταξαν τις υποψηφιότητες Βερολίνου, Νυρεμβέργης, Κολονίας και Φραγκφούρτης. Ήθελαν τους Αγώνες με κάθε θυσία, γνωρίζοντας ότι ήταν μια πρώτης τάξης ευκαιρία για ανύψωση του ηθικού των πολιτών, που ζούσαν στο πνεύμα της ρεβάνς για την ήττα του 1918 και τη μετέπειτα εξαθλίωσή τους.

Στο συνέδριο της ΔΟΕ στη Βαρκελώνη το 1931 δεν πάρθηκε καμία απόφαση εξαιτίας της απουσίας πολλών μελών. Για πρώτη και τελευταία φορά στην ιστορία των Ολυμπιάδων, η ψηφοφορία έγινε με αλληλογραφία. Το Βερολίνο συγκέντρωσε 43 ψήφους έναντι 13 της Βαρκελώνης.

Δυο χρόνια αργότερα, στα 1933, ο Χίτλερ ανέλαβε πρωθυπουργός με την ψήφο του λαού. Τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς επισκέφτηκε το Ολυμπιακό στάδιο και αποφάσισε την επέκτασή του, ώστε να χωρά 100.000 θεατές. Γνώριζε ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν μια σπουδαία ευκαιρία για τη ναζιστική προπαγάνδα, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Τα σχέδιά του κόντεψαν να τιναχτούν στον αέρα το 1935, όταν γνωστοποιήθηκαν οι νόμοι της Νυρεμβέργης που ουσιαστικά καθιστούσαν τον αντιεβραϊσμό και τον ρατσισμό επίσημη πολιτική του κράτους.

Στην Αμερική, σηκώθηκε θύελλα διαμαρτυριών, ενώ το εβραϊκό λόμπι καλλιεργούσε την ιδέα και η αθλητική ένωση των ΗΠΑ πήρε την απόφαση να προχωρήσει σε μποϊκοτάζ των αγώνων. Ο Χίτλερ διαβεβαίωσε ότι δεν επρόκειτο να γίνουν διακρίσεις σε βάρος των

Εβραίων ή των μαύρων. Και ανάγγειλε τη συμμετοχή στη γερμανική ολυμπιακή ομάδα και κάποιων εβραίων αθλητών. Με νέα ψηφοφορία και με διαφορά δυο μόλις ψήφων, αποφασίστηκε τελικά η συμμετοχή της αμερικανικής ολυμπιακής ομάδας.

Ενθουσιασμένος ο Χίτλερ προχώρησε στην πιο εντυπωσιακή ως τότε διοργάνωση, χρηματοδοτώντας με ποταμούς μάρκων την όλη υπόθεση, ενώ οι βιομήχανοι που τον είχαν στηρίξει στην πορεία του προς την εξουσία, βοήθησαν το «κατά δύναμιν». Η οργάνωση ήταν άψογη. Μια τεράστια καμπάνα που ζύγιζε 16,5 τόνους και είχε τρία μέτρα ύψος, στήθηκε ως έμβλημα των αγώνων. Πάνω της χαραχθηκε η φράση – μήνυμα του Χίτλερ: «Καλώ τη νεολαία του κόσμου».

Τα εφέ δεν μπορούσαν να λείψουν: Καθιερώθηκε η ολυμπιακή λαμπαδηδρομία (ιδέα του Γερμανού καθηγητή και διευθυντή της ακαδημίας Σπορ της Κολωνίας, Κάρλ Ντίμ) με την Ιερή Φλόγα να μεταφέρεται από την αρχαία Ολυμπία στο Βερολίνο με 3.840 πυρσούς από χάλυβα με φιτίλι από βραδύκαυστο μαγνήσιο. Πρώτος λαμπαδηδρόμος ήταν ο Κώστας Κονδύλης. Κι ακόμα, λειτούργησε για πρώτη φορά κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης.

Η κήρυξη έναρξης των αγώνων έγινε από τον ίδιο τον Χίτλερ, ενώ την ίδια ώρα 118.000 περισσότερα γέμισαν τον ουρανό. Η λήξη της Ολυμπιάδας συνοδεύτηκε με την επιγραφή «Τόκιο 1940» αλλά οι αγώνες αυτοί, όπως και εκείνοι του 1944, που τους είχε αναλάβει το Ελσίνκι, δεν έγιναν ποτέ. Ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος που ξέσπασε με ευθύνη των Γερμανών και συντηρήθηκε με ευθύνη των Ιαπώνων, έσβησε προσωρινά την ολυμπιακή φλόγα.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο 22χρονος μαύρος αθλητής Τζέσι Όουενς ήταν αυτός που έτριψε στα μούτρα του Χίτλερ όλη τη φιλοσοφία περί της ανωτερότητας της Αρίας φυλής και της κατωτερότητας των «νέγρων». Είχε πεισώσει, βλέποντας όχι μόνο τους Γερμανούς αλλά και τους Ούγγρους,

Βούλγαρους και Γάλλους αθλητές να χαιρετούν τον Χίτλερ με τον ναζιστικό τρόπο στην τελετή της έναρξης. Ο αμερικανός πρωταθλητής πέτυχε ένα τρομακτικό άθλο, κατακτώντας τέσσερα χρυσά μετάλλια: στα 100 μ. με 10.2, στα 200 με 20.7, στο μήκος με 8,06 και στη σκυταλοδρομία 4 x 100 με 39,8, κάτι που μόνο ο επίσης μαύρος Κάρλ Λούις θα κατάφερνε 48 χρόνια αργότερα στο Λος Άντζελες.

Η επική μάχη δόθηκε στο άλμα εις μήκος, στο οποίο ο Χίτλερ είχε πολλά επενδύσει, καθώς σ' αυτό μετείχε ο Γερμανός πρωταθλητής Λουτζ Λογκ. Όταν μπήκε στο στάδιο, ο Όουενς είδε τον ψηλό, ξανθό και γαλανομάτη Γερμανό αντίπαλό του να κάνει δοκιμαστικά άλματα στα 8.00 μ. προκαλώντας θύελλα ενθουσιασμού στους φιλάθλους. Ο Λογκ ήταν πολύ δημοφιλής με αναπτυγμένο στο έπακρο το αθλητικό πνεύμα. Ενοχλήθηκε, όταν είδε ότι οι Γερμανοί κριτές χρέωσαν το τελευταίο δοκιμαστικό άλμα του Όουενς ως πρώτη προσπάθεια, τον εκνεύρισαν και του ακύρωσαν το δεύτερο. Απέμενε μόλις μια προσπάθεια για να τεθεί νοκ-άουτ ο Τζέσι κι ο κίνδυνος να αποκλειστεί από τα τελικά ήταν σοβαρός. Ο Λογκ ήθελε τη νίκη αλλά την ήθελε τίμια. Πλησίασε τον Όουενς και του είπε:

«Χαίρομαι που σε γνωρίζω. Κάτι σε τρώει, ενώ μπορείς εύκολα να προκριθείς στον τελικό».

Ο Αμερικανός πήρε φόρα, πάτησε πολύ πριν από την βαλβίδα και πέρασε με άνεση το όριο που ήταν 7.20 μέτρα. Τίποτα δεν τον σταματούσε πια. Με ένα φανταστικό για την εποχή άλμα στα 8.06 πήρε το χρυσό μετάλλιο από τον Λογκ που έμεινε δεύτερος με 7,78 μ.

Ο Χίτλερ κόντεψε να σκάσει από το κακό του. Σηκώθηκε κι έφυγε από το στάδιο για να αποφύγει την χειραψία με τον νικητή. Και τη φύλαξε στον δικό του: Στον πόλεμο που ξέσπασε τέσσερα χρόνια αργότερα, ο Λογκ ήταν ο μοναδικός πρωταθλητής που στελνόταν πάντα στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Επιβίωσε ως τη μάχη του Σαν Πιέτρο, στην Ιταλία, όπου σκοτώθηκε στις 14 Ιουλίου 1943.

Ο Όουενς κόντεψε να τρελαθεί, όταν πληροφορήθηκε τον θάνατο του φίλου του. Μετά τον πόλεμο, πήγαινε κάθε χρόνο στη Γερμανία, προσπαθώντας να ενισχύσει οικονομικά και ηθικά την οικογένειά του. Ανέλαβε κηδεμόνας του Καρλ Λογκ, γιου του φίλου του, κι έγινε κουμπάρος στο γάμο του.

Ο Αμερικανός πρωταθλητής έτρεχε με στοιχήματα κόντρα σε άλογα, σκύλους και

μοτοσικλότες, για να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Κι όταν τον ρωτούσαν για τον φίλο του τον Λογκ, απαντούσε:

«Αν λιώσω όλα τα χρυσά κύπελλα και μετάλλιά μου, πάλι δε θα καταφέρω να φτιάξω μια φιλία τόσο χρυσή και ακριβή όσο αυτή».

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Με επικεφαλής τον χρυσό Ολυμπιονίκη του 1986, το μαραθωνοδρόμο Σπύρο Λούη, ντυμένο τσολιά, παρέλασε στο ολυμπιακό στάδιο του Βερολίνου η 41μελής ελληνική αποστολή. Μαζί και η πρώτη Ελληνίδα αθλήτρια που πήρε μέρος σε Ολυμπιακούς αγώνες, η Δόμνα Λανίτου Καβουνίδου, που το 1996 βραβεύτηκε από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Αθλητικού τύπου.

Η Ελλάδα παρά τις δυσκολίες των καιρών (η μεταξική δικτατορία επιβλήθηκε, ενώ ήδη είχαν ξεκινήσει οι αγώνες) δεν είχε τόσο άσχημη εμφάνιση, χωρίς όμως να φθάσει και σε βάθρο νικητών, έστω και αν το άγγιξε στη σκοποβολή.

Ο πρωταθλητής, Άγγελος Παπαδήμας, πήρε την 4^η θέση στο πιστόλι ύστερα από μπαράζ με το Σουηδό Ούλμαν, καθώς και οι δύο είχαν συγκεντρώσει 34 βαθμούς.

Στα 400μ. εμπόδια, ο Χρίστος Μάντικας πήρε την έκτη θέση με επίδοση 54,2, ενώ τέταρτος βγήκε και ο πρωταθλητής στη δισκοβολία Νίκος Σύλλας, με βολή στα 47,75.

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

* «Με χαιρέτησε ναζιστικά ο Χίτλερ, αλλά εγώ δεν το έβαλα κάτω. Του έδωσα μια καλή, δυνατή χειραψία όπως κάνουμε στην πατρίδα μου το Μιζούρι», είπε η χρυσή νικήτρια των 100μ. αμερικανίδα Έλεν Στέφενς για τον Αδόλφο που είχε εκφράσει την επιθυμία του να τη γνωρίσει από κοντά. Της ζήτησε να περάσουν μαζί ένα Σαββατοκύριακο στο εξοχικό του, αλλά η Έλεν που είχε υπηρετήσει στους πεζοναύτες, αρνήθηκε.

* Ο Φιλιππινέζος Μάρτιν Γκίσον, 4^{ος} Ολυμπιονίκης στη σκοποβολή με καραμπίνα, συνελήφθη στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο αιχμάλωτος από τους Ιάπωνες και υποχρεώθηκε να μετάσχει στην πορεία θανάτου του Μπαταάν. Κατάφερε να είναι ανάμεσα στους ελάχιστους που επέζησαν. Στα 1948, πήρε μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Λονδίνου.

* Ένας άνθρωπος που αφιέρωσε τη ζωή του στην περίθαλψη των συνανθρώπων του, ο Ούγγρος κολυμβητής Φέρντς Τσίικ, νικητής στα 100 μ. ελεύθερο, σκοτώθηκε στη διάρκεια του πολέμου. Βρήκε το θάνατο, το 1945, στη διάρκεια ενός βομβαρδισμού τη στιγμή που παρείχε ως νοσοκόμος τις πρώτες βοήθειες σε κάποιον τραυματία ο οποίος και διασώθηκε.

* Συγκλονιστικός ήταν ο τελικός πόλο μεταξύ Γερμανίας – Ουγγαρίας που έληξε 2 - 2, αλλά το χρυσό μετάλλιο πήραν οι Μαγουάροι λόγω καλύτερης διαφοράς τερμάτων. Αρχηγός της ομάδας ήταν ο Όλιβερ Χάλαζι που έπαιζε με το δεξί του πόδι μισό, εξαιτίας ενός ατυχήματος που του συνέβη, όταν ήταν 11 χρόνων. Ο Χάλαζι δολοφονήθηκε από αγνώστους στις 10 Σεπτεμβρίου 1946, ενώ βάδιζε αμέριμνος στους δρόμους της Βουδαπέστης.

* Ένα σπαθί που πήρε δώρο στα γενέθλιά του, από τον παππού του, στάθηκε αιτία να γίνει ο Ούγγρος Έντρε Κάμπος ένας από τους μεγαλύτερους ξιφομάχους του κόσμου. Νίκησε στο Βερολίνο τον Ιταλό Γκουστάβο Μάρτσι και αναδείχθηκε χρυσός ολυμπιονίκης. Σκοτώθηκε στη Βουδαπέστη, μια μέρα πριν να κλείσει τα 38 του χρόνια, κατά την ανατίναξη της γέφυρας Μαργαρίτα.

* Δύο χρόνια μετά του Ολυμπιακούς αγώνες, η Γερμανίδα πρωταθλήτρια του ύψους, Ντόρα Ράτιεν, που πήρε την 4^η θέση με επίδοση 1,58, αποδείχθηκε ότι ήταν γυναίκα που όμως ορμονικά άγγιζε το ανδρικό φύλλο.

ΞΕΡΕΤΕ ΟΤΙ:

* Στους αγώνες του Βερολίνου μπήκαν για πρώτη φορά στο αγωνιστικό πρόγραμμα το μπάσκετ, το χάντμπολ και το κανόε.

* Ο τελικός του μπάσκετ έγινε σε ανοιχτό γήπεδο τένις με χώμα. Οι ΗΠΑ κέρδισαν τον Καναδά με 19-8!...

* Ο Γερμανός ιππέας, Κόνραντ φον Βάνγκεχαϊμ, κατά τη διάρκεια του αγώνα, έσπασε την ωμοπλάτη του αλλά συνέχισε ως το τέλος οδηγώντας την πατρίδα του στο χρυσό μετάλλιο...

* Ο 27χρονος Εσθονός Κρίστιαν Παλουσάλου κέρδισε τα χρυσά μετάλλια στην κατηγορία 100 κ. τόσο στην ελληνορωμαϊκή όσο και στην ελευθέρα πάλη ...

* Ο Νορβηγός σκοπευτής, Βίλι Ρέζεμπεργκ, κέρδισε χρυσό μετάλλιο μετέχοντας σε επίσημο αγώνα για πρώτη φορά στη ζωή του.

(Έθνος, Αύγουστος 2004) (τελευταία επεξεργασία, 30.7.2009)